
BESZÁMOLÓ

A hazai katolikus felsőoktatás könyvkiadási tevékenysége

Csima Ferenc

Az elmúlt két évtizedben a hazai felsőoktatás egésze, és ezen belül az egyházi felsőoktatás jelentős átalakuláson ment keresztül. Új intézmények jöttek létre, a Bologna-folyamat bevezetésre került részben a hitéleti oktatásban is (osztatlan maradt az ötéves teológus és a hatéves papképzés), s széleskörű képzési kínálat közül válogathat, aki a katolikus egyház valamelyik főiskoláján vagy egyetemi karán kíván tanulmányokat folytatni. Legváltozatosabb képzése a négy karral és egy fakultás jogú intézettel rendelkező Pázmány Péter Katolikus Egyetemnek van. Bölcsész- és Társadalomtudományi Kara a nyelvi szakoktól kezdve a 'klasszikus' bölcsész szakokon át a tanárképzés és a társadalomtudományi oktatás széles skáláját foglalja magában. A Jog- és Államtudományi Kar az osztatlan jogászképzés mellett nemzetközi igazgatási és igazságügyi igazgatási alapképzést nyújt. Az Információs Technológiai és Bionikai Kar pedig a természettudományokkal határos területeken képez mérnök-informatikusokat, molekuláris bionikus és infobionika mérnököket. A hitéleti képzést a Hittudományi Kar és a Kánjogi Posztgraduális Intézet biztosítja teológus, katolikus közösség-szervező, katekéta-lelkipásztori munkatárs, illetve kánonjogász szakokon.

Az Apor Vilmos Főiskola elsősorban az óvodapedagógus és a tanítóképzés színhelye szociálpedagógia szakkal kiegészítve. Teológus és katekéta-lelkipásztori munkatárs képzést biztosít az Egri, az Esztergomi, a Győri és a Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola, ez a Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskolánál a szociális munkás, a Szent Atanáz Görögkatolikus Főiskolánál kántor szakkal egészül ki. A Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola civil hallgatókat is fogad lelkipásztori munkatárs, teológus és tanári szakokon. Legjobban a Gál Ferenc Főiskola képzési kínálata alakult át, amely nevében is jelezte a változást, elhagyta a 'hittudományi' jelzőt, és a hitéleti, vallási-kulturális szakok mellett mezőgazdasági képzést is nyújt.¹

Az egyetemek, főiskolák könyvkiadási tevékenységének elemzésekor sajátos szempontokat kell figyelembe vennünk. Mindegyik felsőoktatási intézmény jelentet meg kiadványokat, azonban ezek egymástól nagyon eltérő jellegűek. Elsősorban felsőoktatási jegyzetekről beszélhetünk, amely az adott intézmények képzési kínálatához igazodnak. A könyvtárak általában nem gyűjtik az oktatási célú jegyzeteket és tankönyveket, de ez nem általános érvényű szabály. Egyrészt az adott intézmény könyvtára feldolgozhatja és állományba veheti a saját kiadású tankönyveit, jegyzeteit, másrészt amennyiben a jegyzet, tansegédlet, segédanyag és egyéb kiadvány

¹ Készült az Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. www.felvi.hu c. adatbázisa alapján. A felsorolás nem tartalmazza a szakképzéseket és a szakirányú továbbképzéseket. Hozzáférés (valamennyi alábbi internetes oldalhoz hasonlóan): 2014. január.

számára ISBN számot kérnek, az így megjelentetett kiadvány jó esetben bekerül a nemzeti bibliográfiába, és – kötelezpéldányok révén – a nemzeti könyvtárba, valamint a könyvtári katalógusokba. Előfordulhat az is, hogy egyetemi, főiskolai könyvek tematikájuknál fogva a szélesebb nagyközönség érdeklődését számon tartva, akár nagyobb kiadókkal történő együttműködés keretében történő kiadási folyamat eredményeként bekerülnek a hagyományos könyvkereskedelem csatornái közé, és bárki könnyen megvásárolhatja azokat. Egyes intézmények karonként más módon szervezhetik meg a könyvkiadást, továbbá nagyságrendileg is más léptékkal mérhető egy négy karral rendelkező egyetem és egy kisebb hittudományi főiskola könyvkiadása.

Az alábbiakban hangsúlyosan az önálló könyvkiadási profilt kialakító intézményekkel foglalkozunk. Nem célunk minden kiadvány ismertetése, felsorolása: kiemelt figyelmet a könyvsorozatok kapták, hiszen ezek a kiadványok már eleve egy szerkesztési koncepciót tükröznek. Az elemzésnek nem tárgya a belső kiadványok, az online-, illetve saját hálózaton megjelentetett elektronikus könyvek vizsgálata.

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem kiemelkedő helyet foglal el a hazai felsőoktatási intézmények között. Az egyetem nem rendelkezik olyan önálló kiadói és terjesztői hálózattal, mint az Eötvös Loránd Tudományegyetem esetében az ELTE Eötvös Kiadó, vagy a Semmelweis Egyetem esetében a Semmelweis Kiadó. (Új kezdeményezés a PPKE Jog- és Államtudományi Karán a Pázmány Press.) Így is számos kiadványt jelentet meg önállóan vagy más könyvkiadókkal együttműködve. A PPKE honlapján (www.ppke.hu) a *tudományos kiadványok* menüpontban a folyóiratok mellett mindössze két könyvsorozat van feltüntetve: a Hittudományi Kar *Studia Theologica Budapestinensia* és a Kánonjogi Posztgraduális Intézet *Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae* sorozata. Az egyetem nevéhez azonban ennél jóval több könyvsorozat és kiadvány köthető.

Katolikus egyetem lévén a kutatásoknál is fókuszba kerül a vallás és tudomány kapcsolata: a vallásfilozófia, a valláslélektan, az egyháztörténet, a szakrális kommunikáció és művészet stb. A kiadványok is sokrétűek: éppúgy megtalálhatók közöttük a nemzetközi tudományos élet látóterébe került idegen nyelvű kötetek, mint a hazai tan- és szakkönyvkiadás fontos munkái.

A PPKE Bölcsész- és Társadalomtudományi Karának kiadásában számos kötet jelent meg az egyetem, illetve a kar létrejötte óta. Egyes sorozatok kutatócsoportok, kutatóműhelyek, illetve tanszékek gondozásában jelennek meg. Az alábbiakban – miután az összes kiadvány felsorolása nem célunk – a kiemelt kutatások keretében megjelent sorozatokat és kiadványokat ismertetjük.

A Pázmány Péter Katolikus Egyetemen alakult Egyháztörténeti Kutatócsoport (jelenleg MTA-PPKE Lendület Egyháztörténeti Kutatócsoport) gazdag hagyomány örököse: a Fraknói Vilmos által kiadott *Monumenta Vaticana Hungariae* kutatását folytatja szellemi értelemben. A kutatóműhely gondozásában jelennek meg a *Collectanea Vaticana*

Hungariae sorozat kiadványai, amely immár – két alsorozatban – tizenkét kötetnél tart. A könyvek magyar, olasz és angol nyelven láttak napvilágot. A sorozat Artner Edgár *Magyarország mint a nyugati keresztény művelődés védőbástyája* kéziratban maradt kötetével indult 2004-ben. Tusor Péter *Magyar történeti kutatások a Vatikánban* címmel önállóan is megjelentetett kötete tárgyalja az Apostoli Szentszék levéltáraiban végzett magyar kutatásokat a 16. század végétől napjainkig, részletes bibliográfiával, angol nyelvű összefoglalóval és kutatási segédlettel. A legutóbb, 2012-ben megjelent kötet Tusor Péter szerkesztésében került kiadásra a *Magyarország és a római Szentszék – Tanulmányok Erdő bíboros tiszteletére* címmel, az írások a vatikáni magyar kutatások jelenlegi állásáról, irányairól nyújtanak áttekintést.

A kar Magyar Irodalomtudományi Tanszékének kiadásában jelennek meg a *Pázmány Irodalmi Műhely* sorozat kötetei. Több alsorozata van, amelyek az irodalomtudomány, a forráskutatás és forráskiadás, a bibliográfia területéről közölnek műveket. A *Tanulmányok* alsorozatnak tizenegy kötete jelent meg 2000-tól; több kötet a Pázmány-kutatással foglalkozik. Az alsorozatban kaptak helyet a nemzetközi Balassikonferencia tanulmányai, és a tanszék tanárai tiszteletére összeállított köszöntőkötetek is. A Pázmány Péter-bibliográfia külön, a *Bibliográfiák, Katalógusok* alsorozatban szerepel. A *Források* alsorozat hét kötetében a peregrinációs irodalomtól a szerzetesi prédikációk feldolgozásán át Dobai Székely Sámuel levelezései kaptak helyet. Az *Opuscula Litteraria* kötetei hallgatói- és tudományos diákköri dolgozatokat közölnek.

Az MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport 2012. július 1-jén kezdte meg működését Szelestei Nagy László vezetésével, a PPKE BTK Magyar Irodalomtudományi Tanszékének kutatási programjaként, a 2006-ban alakult Lelkiségtörténeti Műhely folytatásaként. A kutatás témája a barokk irodalom és lelkiség a Kárpát-medencében, célja az 1800 előtti nyomtatott és kéziratos imádságok, népénekek, prédikációk számbavétele, feldolgozása, a róluk szóló szakirodalom bibliográfiájának folyamatos gondozása, az arra érdemes szövegek közreadása. A *Lelkiségtörténeti tanulmányok* sorozat a fentiek tükrében biztosítja a kutatócsoport publikációs tevékenységét. Az alsorozat első kötete *Lelkiségtörténeti számvetés* Szelestei N. László szerkesztésében. A további kiadványok az egyetemen megtartott lelkiségtörténeti konferenciák előadásait tartalmazzák. 2013-tól új kezdeményezés a *Lelkiségtörténeti források* alsorozat kiadása, amelyben Szent Bernát világosvölgyi apátúrnak *Az jó élet módjáról való könyve* és Loyolai Szent Ignác *Lelkigyakorlatok (Magyar fordítás 1663-ból)* c. műve jelentek meg. Szintén a tanszék sorozata a *Kötelező ritkaságok*, amelyben Fáy András *A Bélteky-ház* c. regénye, Asbóth János és Toldy István *Válogatott művei*, Erdélyi János *Színművei és Összes költeményei*, valamint *XIX. századi magyar fantasztikus regények* kerültek kiadásra.

A Magyar Nyelvészeti Tanszék gondozásában jelenik meg a *Pázmány Péter Katolikus Egyetem Magyar Nyelvészeti Tanszékének kiadványai* sorozat, 2012-ben került kiadásra a nyolcadik kötet.

A *Pázmány Történelmi Műhely / Történelmi tanulmányok* alsorozatának kötetei a magyar és az egyetemes történelem témaköréből közölnek írásokat, a *Khronosz* alsorozat a Történelemtudományi Doktori

Iskola publikációs fóruma.

Bár eltérő kiadói jelzéssel, de a *Művelődéstörténeti műhely / Rendtörténeti konferenciák* sorozatában jelennek meg a hazai szerzetesrendek tevékenységéről, kulturális örökségéről tartott tudományos konferenciák előadásai. 2005-től a ferences, a jezsuita, a domonkos, a pálos, a ciszterci, a piarista, a bencés rendek kötetei láttak napvilágot.

A *Studia Orientalia* sorozat könyvei a qumráni szövegek és az ókori kelet jogforrásaiból közölnek válogatást, valamint önálló kiadványok dolgozzák fel az ókori Közel-Kelet és az ókori Izrael és Júda történetét.

A *Pons Strigoniensis* és alsorozatainak kötetei a cseh és szlovák irodalom, történelem, nyelvészet, művelődéstörténet, valamint a cseh, a szlovák és a magyar kultúra érintkezési pontjaihoz nyújtanak betekintést.

A *Pázmány Szociológiai Műhely* könyvsorozatnak mindössze egy kötete jelent meg, de a *Pázmány Társadalomtudomány* sorozat a Loisir kiadó gondozásában folytatta a szociológiai és szociálpolitikai művek kiadását. A sorozatban jelent meg Tomka Miklós több vallásszociológiai tárgyú munkája, tanulmányai, továbbá két angol nyelvű kötet a kelet-európai vallásosságról.

A *PPKE Jog- és Államtudományi Karának* gondozásában több sorozatban jelennek meg kiadványok, esetenként eltérő kiadói jelzéssel. A *Jogtudományi Monográfiák* című alsorozat a Karhoz kötődő vezető oktatók önálló tudományos művei számára teremt fórumot. Az első kötet 2010-ben jelent meg Kovács Péter: *A nemzetközi jog fejlesztésének lehetőségei és korlátai a nemzetközi bíróságok joggyakorlatában* címmel, a *Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karának Könyvei* sorozat részeként. A *Tanulmányok* alsorozat 2010-től gyűjteményes tanulmányköteteket, esetenként egy szerző tanulmányait tartalmazza. A *Xenia* sorozat a jogtudomány neves személyei tiszteletére összeállított köszöntőkötetet tartalmaz – esetenként más intézményekkel, kiadókkal együttműködve. A kiadványok tanulmányai általában többnyelvűek. Önálló sorozatot kaptak a tankönyvek, a *Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karának tankönyvei* néven, immár tucatnyi kiadvánnyal a legkülönbözőbb jogi és jogtudományhoz közeli témákban. 2013-ban két új alsorozat indult: a *Doktori Értekezések* PhD-dolgozatoknak ad helyet, a *Tehetségpont* pedig a kar hallgatóinak tanulmányaiból válogat. A kötetek kiadásjelzésénél 2011 óta a *Pázmány Press* megnevezés szerepel.

A *PPKE Hittudományi Kara* – teológiai jegyzetek kiadása mellett – gondozza a *Studia Theologica Budapestiensia* című sorozatot, amelynek 2011-ig 35 kötete jelent meg. Több könyv újabb kiadásban látott napvilágot. 2003-ig 32 címet sorol fel a Katolikus Lexikon², azóta mindössze 3 új kiadvány jelent meg (a korábbiak új kiadásait nem számítva) a sorozatban. A köteteket a Márton Áron Kiadó jelentette meg, az utolsó három kötet az Új Ember Kiadóval közös kiadás.

A Szent István Társulat a kiadója, de a *PPKE Kánonjogi Posztgraduális Intézet* a gondozója a *Bibliotheca Instituti Postgradualis*

² *Studia Theologica Budapestiensia*. In: Magyar Katolikus Lexikon. 12. köt. Bp., 2007. Online: <http://lexikon.katolikus.hu>

Iuris Canonici sorozatnak, amelynek négy alsorozatában – *Institutiones*, *Manualia*, *Studia*, *Dissertationes* – jelennek meg kötetek különféle kánonjogi, egyházjogi, és jogtudományi témákban.

Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola

1990 előtt a szerzetesrendek maguk gondoskodtak a növendékek teológiai képzéséről, önálló teológiai főiskolákat tartottak fenn. A bencés Szent Gellért Hittudományi Főiskola, a piarista Kalazantinum, és a Ferences Hittudományi Főiskola biztosította a teológiai képzést a növendékeknek. A rendszerváltozás után új helyzet állt elő a szerzetesrendek életében: újraindulhattak a korábban betiltott rendek, megszűnt a létszámbeli korlátozás. „A bencések, ferencesek és piaristák ekkor jutottak arra, hogy egyesítik főiskolájukat. Be kellett látniuk, az erők fölösleges pazarlása, hogy tucatnyi hallgató számára önálló tanári kart tartanak fenn. [...] Hatékonyabb, magasabb színvonalú, gazdasági szempontból is előnyösebb képzést lehet folytatni egy közös főiskolán, amelynek tanári karát elsődlegesen a három alapító rend tagjaiból válogatják össze”³ – olvasható Lukács Lászlónak az új főiskolát bemutató írásában.

A szerzetesi kezdeményezés egyszerre találkozott a magyar kormányzati szándékkal, amely (elsősorban) az állami felsőoktatási intézmények integrációját tűzte ki célul, és a Szentszék sürgetésével, amely a kisebb szerzetesi intézmények összevonását szorgalmazta. Így fokozatos előkészítő munka után hivatalosan 2000. január 1-jével jött létre a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola, amely a szentszéki jóváhagyást már 1999-ben megkapta. Jelenleg a teológus szak mellett a katekéta-lelkipásztori munkatárs képzés, és egyéb posztgraduális képzések is zajlanak az intézményben.

A főiskola a belső használatra szánt jegyzetek, segédanyagok kiadásán túl 2009-től tanszéki, illetve intézeti háttérrel több sorozatot gondoz, amelyek a L'Harmattan Kiadóval közös kiadásban jelennek meg.

2009-ben indult *A Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola Bibliatudomány Tanszékének kiadványai* sorozat, amely bibliai témájú fordítási, kutatástörténeti és egzisztenciális könyveknek ad helyet. A sorozati koncepció a kötetek belső fülén olvasható: „Szakmai igényességű monográfiákat, fordításokat, és szerkesztett köteteket közöl a szentírásstudomány és segéd tudományai tárgyköréből valamint – esetenként – rokon tudományágak új kutatásainak eredményeiből.” Az első kötet *Morzásák Dánieltől Bárukig – újabb tanulmányok a korai zsidóság irodalmáról címmel* Xeravits Géza válogatott tanulmányait tartalmazza. A második kötet Szabó Xavér *Salamon zsoltárai* c. kötete, amely bevezető tanulmányt, a fordítást és magyarázó jegyzeteket tartalmaz. Hasonló szerkesztési elvek mentén került kiadásra Adorjáni Zoltán *Jób testamentuma* fordításkötete. *Izsák megkötözése – történet és hatástörténet* Xeravits Géza szerkesztésében a főiskola tudományos szimpóziumán elhangzottak gyűjteménye. Karasszon István könyvei ószövetségi témákat dolgoznak fel: *Az Ószövetség másik fele* tanulmányai a fogság utáni Izrael irodalmát, történelmét és teológiáját tárgyalják; *Az*

³ LUKÁCS LÁSZLÓ: A „Sapientia”. Régi-új teológiai főiskola szerzeteseknek. In: *Távlatok*, 2000. 47. sz. 110. p.

Ószövetség regénye. Sugárutak és zsákutcák a kutatástörténetben c. munka pedig a kutatástörténet mai kérdéseit és dilemmáit elemzi. Az *Angyalok az ókortól Szent Tamásig* Xeravits Géza, Tamási Balázs, Szabó Xavér szerkesztésében bevezetést nyújt a zsidó-keresztény kultúrkör angyalokra vonatkozó elképzeléseinek alapjaiba. Martos Levente Balázs *Misztikus malom. Zsoltáridézetek a páli levelekben* munkájában az ún. íráshasználati kutatás mentén vizsgálja, hogy a meglévő szent iratok egyes szakaszai – ez esetben az ószövetségi zsoltárok – miképpen bukkannak fel egy későbbi szövegtörzshez, Szent Pál leveleiben. Elena Bosetti *Énekek éneke* c. kötete az Ószövetség költői szépségű könyvének kortárs olvasata. Simon T. László: *A kezdetek varázsa és lendülete. Közelítések a Lukács-evangéliumhoz és az Apostolok cselekedeteihez az újszövetségi fejezetek olvasásához* ad támpontokat, és Lukács művének új fordítását is közli. Az igényes nyomdai gondozású és azonos tipográfiájú kötetek mindegyikének címlapján a kötet témájához illeszkedő illusztráció látható; a szerzői és a címadatokon kívül a sorozat elnevezése is olvasható. A könyv gerincén látható a sorozati számozás, a könyvek utolsó oldala – könyvészeti adatokkal – felsorolja az eddig megjelent kiadványokat. Xeravits Géza nemcsak a sorozat szerkesztője, és esetenként szerzője, hanem a könyvek arculatának tervezője is. 2009-től évente 2-3 kötet látott napvilágot 2012-ig; 2013-ban csupán egyetlen cím jelent meg, így a sorozat a 11. sorszámánál tart.

A keresztény egyházaknak – így a katolikus egyháznak is – saját belső szabályozási jogrendszerük van, amely a teológiai képzésben is szerepet kap. A főiskola Egyházjog Tanszéke 2010-ben indította *Sapientia Juris* c. sorozatát, amelyben – gyűjteményes kötetekben – főként különböző, egyházjogot érintő tanulmányok kaptak helyet. Az első kötet Orosz András Lóránt szerkesztésében *Emberi jogok a Katolikus Egyház életében és jogában* címmel jelent meg. A második kötet olasz nyelvű tanulmányokat közöl Orosz András Lóránt és Ujházi Loránd szerkesztésében *Vita consecrata e diritti umani nella Chiesa Cattolica dell'Europa centro-orientale ed altri saggi di diritto canonico* címmel. A harmadik kötet: *Az Egyházi jogi személy – a régi és az új egyházi jogi törvényben* Csizsiné dr. Scholsser Annamária kánonjogi doktori disszertációjának kiadása. A negyedik kötet Orosz András Lóránt és Ujházi Loránd szerkesztésében jelent meg *Egyházi intézmények jogi szabályozása* címmel.

A főiskola Fundamentális Teológia Tanszéke gondozza a *Sensus fidei fidelium* sorozatot, amelynek nyitókötetét 2011-ben jelent meg Richard Gaillardetz *A katolikus teológia megalapozása* címmel. A második kötet *Mit jelent hinni? – vallásfilozófiai megfontolások* címmel Bernhard Welte tollából 2013-ban került kiadásra. A sorozat a II. Vatikáni Zsinat *Lumen Gentium* c. dogmatikus konstitúciójából merítette elnevezését, miszerint a hitérzék (a *sensus fidei*) „a keresztény ember adottsága, mellyel a hit dolgaiban képes megkülönböztetni az igazat a hamistól a Tanítóhivatallal egységben”.⁴

A Filozófia Tanszék *Scintillae Sapientiae* sorozatának eddig megjelent két kötete a főiskolán tartott konferenciák előadását közli. A *Teória és*

⁴ Hitérzék. In: Magyar Katolikus Lexikon. 4. köt. Bp., 1998. Online: <http://lexikon.katolikus.hu>

praxis között, avagy a filozófia gyakorlati arcáról című kötet az ókortól napjainkig tekinti át a filozófiai életforma, a filozófia, a hit és a teológia kapcsolatát, valamint a filozófia terápiás olvasatának témáit hazai szerzőktől. *A Korunk irányítójá – a Caritas in veritate kezdetű enciklika jelentőségéről* című kötet Bakos Gergely szerkesztésében XVI. Benedek pápa harmadik enciklikájára reflektál. A tanszék 2013-ban új sorozatot indított *Amici Sapientiae* elnevezéssel: az első kötet *Hit és ész – teológiai és filozófiai közelítések* címmel Szeiler Zsolt, Bakos Gergely OSB és Sárkány Péter szerkesztésében jelent meg.

A Gratuitas Szerzetesteológiai Intézet a Sapientia Főiskola egyik intézete, tevékenységének célja – többek között – a szerzetesség teológiai reflexiójának elősegítése, amelyet szerzetesi és lelkeségi kiadványok megjelentetésével valósít meg. 2010-től két sorozatot jelentet meg: a *Kis út* a hivatáskeresés, a döntési helyzetek, a szerzetesi életállapot megéléséhez kívánnak segítséget nyújtani, a *Vita consecrata* sorozat pedig a szerzetesi képzés, a növendéknevelés, a regulák és a konstitúciók világába nyújt bevezetést. A kötetek szerzői, szerkesztői papok, ill. szerzetesek. A *Kis út* első kötete Fabio Ciardi *Hogyan kövessem? – Válasz Jézus hívására* c. munkája. A kis könyv a hivatáskeresés útján kíván eligazítást adni; fejezetei a monasztikus élet, a papság, az aktívabb szerzetesség, a misszionárius életút és a házasság jellemzőit világítják meg. XVI. Benedek Joseph Ratzingerként írt *Örömtök szolgálói – Elmélkedések a papi lelkiségről* című műve a papi szolgálathoz ad példákat szentírási szövegek meditatív megközelítése alapján. Bernhard Waldmüller: *A közösségi döntés* c. könyve a közösségben felmerülő döntéshelyzeteket elemzi, Stefan Kiechle *Hogyan döntsek?* kötete az egyén szemszögéből vizsgálja ezt a kérdést. Rainero Cantalamessa művei az evangéliumi tanácsok (szegénység, szüzesség, engedelmesség) témáit járják körül önálló kötetekben. Az *Engedelmisség* jelent meg elsőként 2011-ben, rá egy évre a *Szegénység*, és 2013-ra várható a *Szegénység* c. könyv.

Amedeo Cencini: *A Fiú lelkülete – A szerzetesképzés menete* c. művével indult a *Vita Consecrata* sorozat. A könyv több oldalról közelíti meg a szerzetesi növendéknevelés kérdését: a pedagógiai szempontoknál kitér növendéknevelő (novíciusmester, spirituális), valamint a külső és belső környezet szerepére. Figyelembe veszi a képzés rendi- és az egyén lelki dimenzióit, és külön fejezetet szán arra, hogy a felmerülő kérdéseket a növendék szemszögéből elemezze. A második és a harmadik kötet megjelenése előkészületben van, a sorozat viszont folytatódott. A negyedik kötet Timothy Radcliffe: *Új dalt énekeljétek az Úrnak – a keresztény hivatás* könyve több részből épül fel: tartalmazza a szerző – aki 1992 és 2001 között a domonkos rend legfőbb előljárója volt – leveleit a saját rendjéhez, elemzi a szerzetesidentitás kérdését, és a mai világ helyzetére és szerzetesség kapcsolatára reflektál. Az ötödik kötet *A ferences regula – Korai és mai értelmezések* címmel ferences rendtörténeti tanulmányokat közöl a rendi regula kapcsán hazai és külföldi ferences szerzők tollából. A hatodik kötet *Az embervezetés művészete* címmel a vezetői szerep kérdéseit elemzi – nemcsak szerzetesi kontextusban.

A Sapientia Főiskola kiadványaival jelentős helyet foglal el a hazai teológiai könyvkiadásban. Mint láthattuk fentebb: ez szélesebben értelmezendő terület, hisz magában foglalja a szerzetesteológiát és a

filozófiát is.

Szent Atanáz Görögkatolikus Főiskola

A magyarországi katolikus hívók egy része a keleti (bizánci) rítusú katolikusághoz tartozik, köznapi elnevezéssel ők a görögkatolikusok.⁵ Teológiailag Rómával teljes egységben vannak, a különböző hagyományok, az eltérő liturgikus örökség és az egyháztörténelem eseményei sajátos arculatot kölcsönöznek a hazai görögkatolikuságnak.

A Hajdúdorogi Egyházmegye Papnevelő Intézetét és a Görög Katolikus Hittudományi Főiskolát Dudás Miklós püspök alapította 1950-ben. Korábban a növendékeket Ungváron, illetve Budapesten képezték. A főiskola az egész ország területén élő görög katolikusok számára képez papokat, a hallgatók is az ország egész területéről érkeznek, bár túlnyomórészt Kelet-Magyarországról, ahol a görögkatolikuság zöme él. A rendszerváltás után a főiskola civil (világi) hallgatóknak is lehetővé tette a beiratkozást, a teológián kívül más szakok is indultak (hittanár, lelképásztori munkatárs, kántor.) Az egyetemi szintű képzés keretében a főiskola a római székhelyű Pápai Keleti Intézet Pontificio Istituto Orientale affiliált és aggregált intézménye lett, így a hallgatóknak lehetősége van a teológiai baccalaureatus, illetve licencia fokozat megszerzésére.⁶

A Szent Atanáz Görögkatolikus Főiskola az évek során fokozatosan alakította ki könyvkiadói profilját. A belső jegyzetektől a tanszéki kiadványokon át jutott el az önálló arculattal és igényes tipográfiai megoldásokkal rendelkező *Collectanea Athanasiana* sorozatig. A főiskolán megrendezett konferenciák és szimpóziumok előadásai könyvként is megjelentek a tanszékek által gondozott kötetekben, erősítve az intézmény tudománysszervező munkáját; esetenként önálló művek is napvilágot láttak.

Az *Athanasiana-füzetek* 13 kötete 1999 és 2006 között jelent meg. Kis terjedelmű kiadványokról van szó, főleg görögkatolikus liturgikus témákban. A 13 füzet közül 8 szerzője Ivancsó István görögkatolikus teológus és pap. Írásai a liturgikus kéziratokról és fordításokról (*Az 1879-es hajdúdorogi liturgikus fordító bizottság és tevékenysége; Régi liturgikus kézirat Hittudományi Főiskolánk Könyvtárában*), liturgikus kötetekről (*A magyar görög katolikus egyház szerkönyvei; A magyar görög katolikus egyház Evangéliumos könyve; Danilovics János Általános egyházi énekkönyve*), és Máriapócsához kapcsolódó kiadványokról (*Máriapócsához kötődő magyar nyelvű liturgikus jellegű kiadványaink, A máriapócsi vallásos ponyvairódalomból, Dokumentáció a máriapócsi kegykép harmadik könnyezésének centenáriusáról világról*) nyújtanak áttekintést. Pregun István: *A sátánizmus jelensége és veszélyei* című írása a bulvármédiában gyakorta felkapott témának rövid teológiai reflexiója, a *Tanulmányok a keleti házasságjog köréből* c. kötet Szabó Péter tollából a szentségi házasság keleti jogi szabályozásában ad eligazítást, Kincses Gyula: *Görög katolikusok iskolája Pocsajban* című munkája iskola- és

⁵ Egyházi állásfoglalás szerint a görögkatolikus (egybeírt) alak használandó. Egyes kiadványokban viszont továbbra is a külön írt forma szerepel. Az alábbiakban az egybeírt alakot használjuk, kivétel az egyes dokumentumok kiadói jelölése, ahol minden esetben a kiadványokban feltüntetett módot hagytuk meg.

⁶ <http://www.atanaz.hu/> / Intézményünk / Intézményünk története.

helytörténeti dolgozat egyben. A sorozatban kapott helyett John Zizioulasz ortodox teológus-metropolita négy írása. A *Két tanulmány* című kötet A *Szimbolika és valóság az ortodox istentiszteletben* és *Az apostoli folytonosság és utódlás, az Újabb két tanulmány* című füzet *Az egyház misztériuma az ortodox hagyományban* és *Az Eucharisztia és Isten Országá* munkákat tartalmazza.

A főiskola Liturgikus Tanszéke két sorozatot gondoz. Ivancsó István szerkesztésében jelent meg a *Liturgikus örökségünk* 11 kötete 2002 és 2010 között. A sorozatban a főiskolán rendezett liturgikus szimpóziumok anyagai kaptak helyet. A *Liturgikus Tanszék Kiadványai* sorozat három féle kiadványt tartalmaz. Az egyik csoportba a Tanszék profiljának megfelelően a görögkatolikus liturgiával és szertartásokkal kapcsolatos kiadványok tartoznak. Ivancsó István *Görög katolikus szertartástan* című munkája liturgikus helyeket, eszközöket, a legfontosabb szertartási elemeket, valamint a liturgikus időt mutatja be, továbbá a szentségek és a szentelmények ismertetése is helyet kapott a kötetben. A *magyar görögkatolikusság körlevélben közölt liturgikus rendelkezéseinek forrásgyűjteménye* Ivancsó István szerkesztésében a görögkatolikus püspökök liturgikus rendelkezéseit tartalmazza az egyházmegyei körlevelekből összegyűjtve. Ivancsó István a *Görög katolikus liturgia* első részében általános bevezetést ad a témába, a második részében pedig ennek alapján nyolc istentisztelet rendjét elemzi. A *Liturgikus konkordancia a „Dicséjétek az Urat” című görög katolikus énekeskönyv oktoechosához* a jelenleg használatban lévő görög katolikus énekeskönyv alapján készült. Ivancsó István *Az Aranyszájú-liturgia végzésének módja liturgikus dokumentumaink tükrében* műve a liturgia végzésének módját mutatja be a legrészletesebb rubrikális előírásokat tartalmazó liturgikus könyvekből, illetve püspöki rendelkezésekből. Ivancsó István *A keleti liturgiák* c. műve alapvető ismertetést nyújt az öt nagy rítuscsaládhoz tartozó liturgiákról. A másik csoportot a könyvészeti jellegű kiadványok alkotják. Az Ivancsó István által végzett gyűjtés eredménye a *Görög katolikus liturgikus kiadványaink dokumentációja* című kétkötetes munka. Az első kötet a nyomtatásban megjelent műveket sorolja fel, a második kötet kiegészítéseket, további műveket, és a nyomtatásban meg nem jelent kiadványokat tartalmazza. Szintén könyvészeti jellegű munka Ivancsó István műveiről készült bibliográfia Ivancsó Bazil gyűjtésében. A harmadik csoport mindössze egyetlen kiadványt tartalmaz. Ivancsó István *Görög katolikus kislexikona* a lexikonműfaj miatt került külön említésre. A kislexikon a legfontosabb címszavakat tárgyalja liturgikus témákban.

A *Szisztematikus Teológiai Munkák* sorozatban három kiadvány látott napvilágot: az első kötet az Alszeghy Zoltán születésének 90. évfordulója alkalmából rendezett tudományos ülés írásos anyagát tartalmazza Ivancsó István szerkesztésében, a második és a harmadik kötet *Keleti teológusok és nyugati interpretációjuk a XX. századból* konferencia előadásai két kötetben.

Az *Erkölcsteológiai Munkák* sorozat gondozója a főiskola Erkölcsteológiai Tanszéke. Egy könyv kivételével mind a főiskolán rendezett erkölcsteológia szimpóziumok előadásait tartalmazzák. Az első kötet tanulmányai *A gyónás szentsége* címmel járják körül a kérdés teológiai vonatkozásait. A második kötet *Az élet kezdetével kapcsolatos*

erkölcsi felelősség címmel jelent meg. A kötet bioetikai vonatkozású témákat tárgyal teológiai kontextusban a mesterséges megtermékenyítéstől a prenatális beavatkozások erkölcsi dilemmáin át az őssejtkutatás kérdéséig. A sorozat harmadik kötete – Soltész János: *Megélni az evangéliumot* c. munkája – önálló monográfia. A könyv írásai változatos témákat ölelnek fel az evangéliumi üzenet, a bioetika, az emberi kommunikáció és a hitvédelem különféle területéről. *Az emberi méltóság megtartása az utolsó pillanatig* c. kötet a halál, a szenvedés és a gyászunka kérdéséről közöl írásokat. A kötetek szerkesztője ezúttal is Ivancsó István.

A főiskola 2008-ban indította el a *Collectanea Athanasiana* sorozatát, amely több alsorozattal rendelkezik. A sorozat első kötetében a szerkesztők – Szabó Péter és Véghseő Tamás – röviden összefoglalták a kiadási koncepciót:

„E szembeötlő hiány pótlására törekszük a jelen kötettel induló sorozat. [...] Mint tervezett alsorozatait is jelzik, a teológiai kutatás különböző célzatú és módszerű tevékenységi köreinek egyaránt fórumot kíván biztosítani. A *Studia* alsorozatban gyűjteményes kötetek, konferenciaanyagok, illetve önálló monografikus művek kiadását tervezzük. *Textus/Fontes* alsorozata forrásszövegek hozzáférhetővé tételét szolgálja majd. *Manualia* alsorozata a kézikönyvek, traktátusok műfajába tartozó munkák megjelentetését célozza. *Az Institutiones* alsorozata az Intézet oktatási tevékenységéhez szükséges, megújuló tankönyvek kiadására indul. Végül a *Varia* kiegészítő alsorozat – a ‘*Collectanea*’ profiljába illő – olyan tudományos értékű munkák befogadására, melyek műfaji jellegükönél fogva nem sorolhatóak a fenti kategóriákba. A ‘*Collectanea*’ így a keleti ‘szent tudományok’ egyes területein jelentkező, különböző műfajú publikációk mind teljesebb körének kíván egységes formai keretet biztosítani. E művek egybefogása azt a célt szolgálja, hogy Intézetünk tudományos tevékenységének java kifelé is könnyen beazonosítható, egységes arculatot nyerjen, ebből adódóan pedig kiadványaink követhetőbbé, s egyben könnyebben elérhetővé váljanak.”⁷

A *Studia* alsorozatban jelent meg a sorozat nyitókötete *Rómából Hungáriába. A De Camillis János József munkácsi püspök halálának 300. évfordulóján rendezett konferencia tanulmányai* címmel. A második kötet ugyanezen konferencia idegen nyelvű (német és olasz) előadásait tartalmazza. A sorozat harmadik kötetében *Symbolae – a görög katolikus örökségkutatás útjai. A Nikolaus Nilles SJ halálának 100. évfordulóján rendezett konferencia tanulmányai* szerepelnek, az egyes tanulmányok magyar és idegen nyelveken követik egymást. A negyedik kötet Véghseő Tamás monográfiája „...mint igaz egyházi ember...” *A történelmi Munkácsi Egyházmegye görög katolikus egyházának létrejötte és 17. századi fejlődése* címmel. Szintén 2011-ben jelent meg az ötödik kötet, amely egyházművészeti tárgyú szakmunka. Terdik Szilveszter „...a mostani

⁷ Beköszöntő. In: *Rómából Hungáriába*. Szerk.: Véghseő Tamás. Nyíregyháza, 2008. (Collectanea Athanasiana I. Studia. vol. 1.) 5-6. p.

világnak ízlése, és a rítusnak módja szerint” Adatok a magyarországi görög katolikusok művészetéhez c. könyvében a görögkatolikus templomépítészet és a templomi berendezések művészi megformálásáról ad áttekintést.

A *Textus/Fontes* sorozat első kötete *A Keleti Egyházak Kánonjainak Törvénykönyve*. A könyv alcíme szerint oktatási célú szövegkiadás, a borítón a Keleti kódex CCEO 1990 cím szerepel. A második kötet *Barkóczy Ferenc egri püspök kiadatlan instrukciója az Egri Egyházmegye területén élő görögkatolikusok számára (1749) – 19. századi kéziratos görögkatolikus szerkönyvek Nyírgyulajból és Fábiánházáról* című forráskiadvány és szövegkiadás Végheő Tamás és Nyírán János gondozásában. A borítón a Barkóczy instrukció és a Kéziratos szerkönyvek felirat olvasható. Baán István *Theofánisz Mavrogordátosz, paronaxiai érsek, munkácsi adminisztrátor* munkásságát mutatja be a magyar és angol nyelvű harmadik kötet.

A *Manualia* és az *Institutiones* sorozatból eddig egy-egy kötet jelent meg: Szabó Péter *A keleti egyházak szentségi joga. Összehasonlító bemutatás* 2012-ben, illetve a 2013-ban a *Görögkatolikus Szent Liturgia – Kottás tankönyv*.

A sorozaton kívüli kiadványok között konferenciakötetek, teológiai és bibliai tanulmányok és egyháztörténeti-egyházművészeti kötetek szerepelnek. Mindenképp kiemelendő Puskás Bernadett *A görög katolikus egyház művészete a történelmi Magyarországon* c. munkája, amely a téma átfogó ismertetését adja.

A főiskola két kiadvánnyal emlékezett meg az alapítás ötvenedik évéről: *„Egy szájjal és egy szívvel” – A Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola Jubileumi Emlékkönyve (1950-2000)* Ivancsó István, az *Örökség és küldetés 1950-2000. A Nyíregyházi Görög Katolikus Papnevelő Intézet és a Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola alapításának 50. évfordulója alkalmából rendezett tudományos konferencia anyaga*, Janka György szerkesztésében jelent meg 2000-ben, illetve 2001-ben. *Ecclesiam aedificans* címmel köszöntőkötetet kapott Keresztes Szilárd görögkatolikus püspök 70. születésnapjára 2002-ben. *Orientalium dignitas* címmel jelent meg a XIII. Leó pápa által kiadott *Keletiek méltósága* kezdetű apostoli levél centenáriuma alkalmából tartott szimpózium anyaga Orosz László szerkesztésében és fordításában. Kiadásra kerültek a máriapócsi kegykép könnyezésének évfordulóira szervezett konferenciák előadásai is: *Máriapócs, 1696 – Nyíregyháza, 1996. Történeti konferencia a máriapócsi Istenszülő-ikon első könnyezésének 300. évfordulójára* 1996-ban, illetve *„Téged jöttünk köszönteni.” A máriapócsi kegykép harmadik könnyezésének centenáriuma alkalmából rendezett nemzetközi konferencia anyaga* 2005-ben.

A fentiek alapján láthatjuk, hogy főleg a tudományos konferenciák és tanácskozások anyagait gondozta-gondozza a főiskola, de új kezdeményezésekkel fontos kiadványok szakmai műhelyévé vált. Amennyiben a *Collectaena Athanasia* sorozat és sorozatai folytatódnak, úgy egy színvonalas tudományos bázissal gazdagodik a hazai teológiai könyvkiadás, amely hosszú évtizedekre is hivatkozási alap lehet mind a felsőoktatásban, mind a hittudományok világában.

Gál Ferenc Főiskola – Gerhardus Kiadó

A szegedi hittudományi képzés mindössze néhány évtizedes múltra tekint vissza: Glattfelder Gyula püspök a trianoni határ-húzások után az egyházmegye központjában, Szegeden alapította meg a Főiskola elődjét. Az első tanév 1930-ban indult. A papnevelő intézetet és a főiskolát a jezsuiták vezették 1950-ig, a szerzetesrendek működésének erőszakos felfüggesztéséig, később Egyházmegyei Hittudományi Főiskolaként működött. A rendszerváltás után nappali tagozaton is megindult a világi hallgatók képzése, 1995-ben elnyerte a Pázmány affiliációt. Az intézmény 2008-ban felvette a Gál Ferenc Hittudományi Főiskola nevet, 2012-től Gál Ferenc Főiskola néven működik.⁸

A főiskola korábban is adott ki jegyzeteket, főképp belső használatra. 2009-től azonban önálló könyvkiadót alapított Gerhardus Kiadó néven. Azóta több mint kéttucatnyi kiadvány látott napvilágot magyar és idegen nyelven különféle szakterületekről. Többféle sorozati kezdeményezést is indított egyháztörténeti és szlovák-magyar kultúrközi témákban.

Egyháztörténet témaköréből eddig két kiadvány látott napvilágot: Zakar Péter *A tábori püspökség története 1773-1868 c.* munkája 2010-ben és Kovács József *Visitatio canonica a gyulai plébánián (1715-1993)* kötete. Ez utóbbi a *Szeged-csanádi egyházmegyei könyvtár* sorozat első tagja. A vallási néprajz területéről a kiadó részt vállalt a *Szegedi Vallási Néprajzi Könyvtár* két kötetének kiadásában is. *Az Olvasó – tanulmányok a 60 esztendő Barna Gábor tiszteletére* a neves néprajztudós köszöntőkötete, Povedák István *Álhősök, hamis istenek? – hős- és sztárkultusz a posztmodern korban c.* munkája korunk jelenségének etnológiai olvasata. Barna Gábor *Isten szolgája, Bálint Sándor*, a szolgáló szeretet példaképe címmel állított össze kis füzetet. A média világának témaköréből három könyv jelent meg, Marton Árpád *A felettes mi – kulturális és médiaetika a sámánok korától a showmanek koráig avagy korszerűtlen elmélkedés a szimbolikus és a diabolikus világlátás válaszfútján* című könyve, Antal Zsolt: *Közszolgálati média Európában – az állami részvétel koncepciói a tájékoztatásban c.* munkája, és Tadeusz Zasepa – Pavel Izrael *A televízió otthonunkban c.* kis kötete.

Szabó Mária *Bevezetés a bibliai héber nyelvbe* munkája segédanyag az Őszövetség nyelvi hátteréhez. A *Szomszédok, barátok, testvérek* sorozat a főiskola Hungaroszlavológiai Kutatóközpontjához köthető. A sorozatban a magyar-szlovák közös kulturális örökség egyházi, illetve történelmi vonatkozásai kaptak helyet. Az első kötet *Cantus catholici – Szöllősi Benedek magyar és szlovák katolikus énekeskönyve*. A második kötet *Szent Cirill, Szent Metód – Szent István* kötet Sztakovics Erika szerkesztésében, a harmadik *A kettős kereszt a magyar és a szlovák címerben* Tóth Sándor János szerkesztésében. A könyvek magyar-szlovák nyelvűek, hátlapjukkal egybekötve. Szintén a Gerhardus adta ki a *Szlovák népdalok – Bartók Béla Tót népdalok című gyűjteményének „piszkozata”* című forráskiadványt. A fentiekén kívül több tanulmánykötet is megjelent a keresztény szakkollégiumoknak a felsőoktatásban betöltött szerepéről, illetve a hallgatók Keresztény Tudományos Diákköri Konferencián elhangzott válogatott előadásai is.

⁸ <http://www.gff-szeged.hu / Magunkról / A főiskola története>.

Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola

A Pécsi Egyházmegyében a török hódoltság megszűnése után fél évszázad elteltével létesült papnevelő intézet. A szeminárium alapkövét 1742. június 4-én Berényi Zsigmond püspök helyezte el, s 1746. szeptember 4-én szentelte föl Szent Pál tiszteletére. 1951 augusztusában a szeminárium épületét át kellett adni állami iskola céljaira. A rendszerváltozást követően, 1991-ben Mayer Mihály pécsi megyéspüspök a főiskolát újraalapította, és az oktatást a jövőbeni papok nevelése mellett kiterjesztette hittanárak és világi teológusok képzésére is.⁹

A Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola 2005-óta jelentet meg könyveket; a *Seria historiae dioecesis Quinqueecclesiensis* sorozatot a főiskola által alapított Pécsi Egyháztörténeti Intézet gondozza. A kiadványok borítóján a PHF és sorszám látható; ezt a számot az összes főiskolai kiadvány megkapta, de ez a számozás nem azonos a fentebb említett sorozat számozásával. 2012-ig 14 kiadvány jelent meg, ebből 9 a *Seria historiae dioecesis Quinqueecclesiensis* sorozatban. A megjelent kiadványok többnyire a főiskolán rendezett tudományos konferenciák szerkesztett előadásait tartalmazzák. *A pécsi egyházmegye a 17-18. században* és a *Katolikus megújulás és a barokk Magyarországon* egyháztörténeti, *A magyar egyháztörténet-írás forrásadottságai*, *A 20. század egyház- és társadalomtörténetének metszéspontjai*, *Az 1945 utáni magyar katolikus egyháztörténet új megközelítései* kötetek inkább módszertani jellegű művek. A sorozatban nem konferenciakötet az *Ecclesia semper reformanda et renovanda* könyv, amely Katus László tanulmányaiból válogat, és Varga Szabolcs *Irem kertje* c. pécsi helytörténeti munkája. Két forráskiadvány – egyházlátogatási jegyzőkönyv – is megjelent a sorozatban. Radó Bálint (*VI.*) *I. Jakab király politikai teológiája* c. munkáját az intézet gondozta, de nem része a sorozatnak. Dobos László szerkesztésében jelent meg a *Kateketikai szöveggyűjtemény* és Dobos László nyolcvanadik születésnapjára készült az *Íme, kiment a magvető vetni* című kateketikai tanulmányválogatás. Különlegességnek nevezhető Kovács Gusztáv *A páciens neve: Doktor House* c. munkája, amely bioetikai kérdésekre keres választ a népszerű televíziós sorozat alapján, ekképp kapott helyet egy hittudományi sorozat kiadványai között.

Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Zsámbékon a Szent Keresztről Nevezett Irgalmas Nővérek 1929-ben nyitották meg Tanítónőképző Intézetüket, amely kevesebb mint húsz évig működhetett: 1948-ban más, egyházi intézményekkel együtt államosították. A tanítóképzés is megszűnt, csupán 1977-ben indult újra. 1983-tól Zsámbéki Tanítóképző Főiskola néven önálló intézménnyé vált, 1993-tól fenntartója a katolikus egyház. A Zsámbéki Katolikus Tanítóképző Főiskola 2000-ben felvette Apor Vilmos püspök nevét, 2004-től Vácon működik.¹⁰

Az Apor Vilmos Katolikus Főiskola folytatta a Zsámbéki Tanítóképző Főiskola (és a Corvinus Kiadó) gondozásában megjelent *Hét szabad művészet könyvtára* sorozatot változatos témájú kötetekkel. Az önálló

⁹ <http://www.pphf.hu> / Szervezet / A főiskola története.

¹⁰ <http://www.avkf.hu> / Magunkról / Történet.

kötetek közül a főiskola oktatója, Nemeshegyi Péter 85. születésnapjára kapott köszöntőkötetet *A jóság íze* címmel. Nemes György *Kommunikáció – igazságosságban és szeretetben* a szerző doktori disszertációjának átdolgozott és bővített kiadása. Szintén kommunikációs témát dolgoz fel Szatlóczy Gajdóczki Zsuzsanna *Párbeszédkultúra – az európai polgári neveléseszmények öröksége alapján – az „és-és” kultúrája* c. könyve. A tanítást segítő szöveggyűjtemények között kapott helyet a *Családpedagógia – tanulmányok, dokumentumok, írások és a Bioetika – az emberi élet erkölsteológiája* c. jegyzet. A főiskola rendszeresen szervez tudományos konferenciákat, az előadások több kötetben jelentek meg: *Művészetek szerepe a személyiségfejlesztésben – nemzetközi művészeti nevelési konferencia 2008-ban* és „*Gravissimum educationis*” – *a keresztény nevelés feladatai és kihívásai a harmadik évezred elején* címmel 2013-ban.

Győri Hittudományi Főiskola

A győri papnevelés és hittudományi képzés évszázados múltra tekint vissza. A Papnevelő Intézet alapítása 1627-ben Dallos Miklós győri püspök nevéhez fűződik. Sinzendorff Fülöp püspök ezen épület bővítésével hozta létre 1732-ben a Hittudományi Főiskolát, és vezetését a pannonhalmi bencészekre bízta. II. József megszüntette az egyházmegyei szemináriumokat, ezekben az években szünetelt a papképzés Győrben. A kommunizmus évtizedei alatt működhetett a főiskola; a pécsi, a szombathelyi és a veszprémi egyházmegye növendékei is itt tanulhattak. A rendszerváltást követően megindult a hitoktatói képzés, és megtörtént a főiskola római affiliációja (Pápai Lateráni Egyetem Teológiai Fakultás) is.¹¹

A főiskolának több jegyzete megjelent belső használatra liturgia (Maróti Gábor), pedagógia (Pém László és Rédly Elemér) és dogmatika (Szabó Gyula) témakörökben, több kiadásban. Később kezdte meg az intézmény a *Studia theologica Jaurinensia* címmel egy könyvsorozat gondozását, amelynek eddig nyolc kötete jelent meg főleg bibliai témákban. Öt kötetnek Schmatovich János a szerzője: a *Papok és bölcsek az Ószövetségben – történeti és teológiai nézőpontok* és az *Isten új szava – A próféták küldetése az Ószövetség világába* vezet az olvasót. Az *Üdvözítőnk érkezése – a várakozás beteljesedése az Újszövetség területére* kalauzsol, a *Bevezetés az Újszövetségbe – a beteljesülés emlékezete* pedig két kötetben nyújt alapvető tájékozódást. *Szent Pál levelei – élet és tanítás* alcímű kötet a páli levelek tükrében vázolja az apostol alakját. Szintén Szent Pál munkáját mutatja be Martos Levente Balázs a *Legyetek követőim! – képek a tanító Pál apostolról* c. kötetében. Ő a szerzője a *Szívembe rejtem szavaidat – jegyzetek Isten szavának teológiájához* kötetnek is. Zsebedics József *Fejezetek és emlékek a Győri Papnevelő Intézet életéből, 1910-1966* forráskötete a győri papképzésnek állít emléket, hasonlóképpen a sorozaton kívül megjelent „*Ut coelo assurgant!*” „*Hogy az égig nőjenek!*” 375 éves a Győri Hittudományi Főiskola és Papnevelő Intézet 2002-2003 című, Albán József szerkesztette kötethez. Simon József „*A szolgálat munkájára...*” címmel 60 éves papi jubileumának tiszteletére, Schmatovich János *Apparatus biblicus* címmel 70.

¹¹ [http://www.gyhf.hu / Főiskola / Küldetésnyilatkozat.](http://www.gyhf.hu/Foiskola/Kuldetesnyilatkozat)

születésnapjára kapott köszöntőkötetet.

Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola

A Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola jogelődjét, a Papnevelő Intézetet Volkra János veszprémi püspök alapította 1711. október 26-án. 1745-től 1952-ig (a világháborúk alatti kisebb megszakításokat leszámítva) zavartalanul folyt a papképzés Veszprémben. 1952 márciusában erőszakkal megszüntették a szeminárium működését. Majdnem negyvenévi kényszerszünet után, Szendi József veszprémi megyéspüspök 1991-ben újraalapította a Veszprémi Hittudományi Főiskolát teológia és hittanári szakkal.¹² A főiskolán a hitéleti képzéseken kívül 1995 óta szociális munkás képzés is folyik, ami tükröződik a főiskola könyv- és jegyzetkiadásában is.

A főiskola több könyvsorozatot gondoz. Ezek egyike a főiskolán szervezett konferenciák anyagainak megjelentetése *Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola / Konferenciasorozat* sorozati cím alatt. A kötetek között rendszeresen megjelentek az Ökumenikus hitoktatói fórum, illetve konferencia előadásai. Ezen kívül a család és iskola, illetve a karitásztevékenység és a családok, az euroatlanti integráció és regionális együttműködés, illetve egyháztörténeti témájú konferenciák anyagai kerültek kiadásra.

A Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola lelkeségi sorozatában négy kötet került kiadásra: *A barátaim vagytok! – elmélkedések Istenről, Krisztusról, emberről, egyházzal* és *A jó harcot harcolva – ünnepi gondolatok* című munkák Kumintz Gézáttól, *Az időtálló papi eszmény* Szabó Kornéltól, és *Newman* címmel válogatás Newman bíboros műveiből.

A *Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola / Könyvsorozat* elnevezésű sorozata elsődlegesen a hitéleti-pedagógiai munkát segítik. A *Gyakorlati keresztény pedagógia – etikai megközelítésben* Marosi Szilvia, Trosits András szerkesztésében két kiadásban is megjelent. Gárdonyi Máté *Egyháztörténete* két kötetben tárgyalja a témát ókor-középkor, illetve újkor, modern kor bontásban. Az *Erkölc, ember, társadalom* az etikatanár továbbképzéshez közöl tanulmányokat. Szalai István *A gyermek- és ifjúságvédelem rendszere Magyarországon* könyve a szociális munkás képzéshez kapcsolható. A sorozat utoljára megjelentetett kötete Csernai Balázs *Die Fremdwahrnehmung des Christentums im Spiegel der Gerichtsszenen der Apostelgeschichte* c. doktori disszertációjának német nyelvű kiadása.

További intézmények

További katolikus hittudományi főiskolák is működnek Magyarországon, amelyeknek nincs a fentiekhez hasonló önálló könyvkiadási tevékenységük. Belső használatra szánt jegyzeteket és tanulási segédleteket jelentetnek meg, és esetenként egy-egy kiadványt gondoznak is. Így került kiadásra az Egeri Érseki Hittudományi Főiskola közreműködésével Csizmadia István *A kiengesztelődés szolgálatát bíztam rád – a pap szerepének hangsúlyváltozásai a bűnbánat szentségének liturgiátörténetében* című munkája. Két teológusi életmű bemutatására is vállalkozott a főiskola: Kiss István *teológiai tanár élete és munkássága – egy élet Krisztus Urunk*

¹² <http://www.vhf.hu/> / Történeti ismertetés / A főiskola története.

szolgálatában 1999-ben, a *Kandra Kabos, 1843-1905 c.* kötet 2000-ben jelent meg; mindkettő Szecsó Károly munkája.

Az Esztergomi Hittudományi Főiskola kiadásában jelent meg *Slovenská kresťanská kultúra – osudy a osobnosti* című kötet szlovák nyelvű kiadói jelzettel (Ostrihom, Vysoká škola teologická), amely a 2010. április 7-én Esztergomban a *Szlovák keresztény kultúra – sorsok és egyéniségek* címmel rendezett konferencián elhangzott előadások szövegét tartalmazza. A kötetben összefoglaló olvasható magyar és angol nyelven.

A katolikus felsőoktatási intézmények könyvkiadása legalább olyan sokféle, mint maguk az intézmények, illetve azok képzési kínálatai. A szakmai reflexió, a tudományos munkásság és naprakészség egyik eszköze a konferenciákon való részvétel. Örvedetes, ha egy-egy emlékezetes előadás nem merül feledésbe, és könyv alakjában megjelenhet. Erre szinte mindegyik intézménynél van példa. A felsőoktatási könyvkiadás másik fő profilja a tankönyvek, oktatási segédanyagok megjelentetése. Amennyiben ez a tevékenység túllép a belső jegyzet publikálásának szintjén, és markáns tipográfiai-szerkesztési koncepciót követ, főleg könyvsorozatoknál, úgy felkeltheti az egyetemi és főiskolai hallgatókon kívüli, tudományos érdeklődésű olvasók figyelmét is. Ez persze azonban a könyvkiadáson túlmenő kérdéseket is felvet: a kiadványok reklámját és a különféle csatornákon való terjesztését. Követendő példa lehet a könyvesbolti hálózattal rendelkező kiadóval történő együttműködés, amelyre a fentiekben is láthattunk példákat.

